

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dünyaya
daha çok hayat katalım !...*

Nietzsche

Cilt VI. 31 Temmuz 1929. Sayı : 136

Musahabe

Meslekî tedrisat

Maarif Vekâleti bir sene var ki meslekî tedrisat meselesile uğraşmağa başladı. Fakat bu meseleye hariçten bakanlar düne kadar Ticaret ve Ziraat Vekâletine bağlı olan mekteplerin Maarif Vekâletine geçmesi tarzında telâkki ediyorlar. Onun içindir ki bu tebeddülü nihayet mevcut mekteplerin bir merci değiştirmiş olmasından ibaret sayıyorlar.

Eğer meslekî tedrisatla iş tugal beş altı mektebin maarife raptedilmesinden ibaret ise ortada değişen mühim birşey olmaması lâzım gelir. Halbuki hakikatte böyle değildir ve böyle olmamalıdır. Devletin vazifeleri hakkında, tahsil mefhumunda yeni telâkkiye sahip olmadıkça meslekî tedrisatın esaslı programı çizilemez.

Bu yeni telâkki nedir ?

Bilhassa iki asırdanberi her yerde devletin yapmağa mecbur olduğu işler hakkındaki fikirler mütemadiyen genişliyerek gitmiştir. On dokuzuncu asrın ilk nısfında Devlet Vazifeleri meyanında kat'iyen görülmiyen işler, ikinci nısfında doğrudan doğruya Devlet hizmetleri olmuştur. Devlet vazifeleri asayiş te-

minden, vatani müdaffaadan Mahkemeler ile adaleti korumaktan ibaret olmasını isteyen Liberal mektebin bugün yaşıyan taraftarları bile artık bu dar görüşü bırakmışlardır.

Asrın bu gidişi devletin tahsil ve terbiye hususundaki mefhumunu da değiştirmiştir. İki asır evel vatandaşları okutmak hiçbir yerde Devletin vazifesi değildi, şimdi her yerde en aslî bir vazifedir.

Fakat sanayi inkilabının yarattığı bu günkü cemiyetler için yalnız ilk tahsili vermek kâfi gelmiyor.

Onun yanında bu günkü sanayi hayatına intibak edecek ve aynı zamanda demokrasilerin icap ettirdiği vazifeleri görecek vatandaşları yetiştirmek te bir vazife olmağa başlamıştır. Terbiye ve tahsil sisteminde istenilen bilgilerin ekserisi bu günkü iktisadî hayatın vücuda getirdiği muhite yarıyacak fertler yetiştirmek arzu ve esasına müstennittir.

Terbiye ve tahsil işle uğraşanların bu hususta istedikleri şunlardır:

1 — Mekteplerde terbiye sistemi Fabrika, Ticaret, İş ve Entrepreneur hayatının iktiza

ettiği kabiliyetleri verecek mahiyette olmalıdır.

2 — Devlet sanayi hayatının iktiza ettiği Mühendis, teknisyen yetiştirmelidir.

3 — İş bölümü işçiye dar görüşlü yapıyor, makineleştiriyor. Devlet, belediye ve diğer teşkilât işçiye kendi işinin muhtelif cephelerini gösterebilmeli, zihnen inkişafına çalışmalıdır.

4 — İşçi makineleştikten çok zaman iyi vatandaş olması için lâzım gelen malûmatı haiz bulunmıyor. İşçiye bu malûmatı vermeğe çalışmalıdır.

5 — Devlet, belediye ve diğer teşkilât çıraklık müddetini kısaltmak ve vatandaşları hemen iyi bir müstahsil yapabilmek için tedbirler almalıdır.

6 — Umumî bir mana ile istihsalatı artıracak ve tanzim edecek tedbirler almak devletin vazifesidir. Buna istinaden vatandaşların kendi işlerinde daha iyi müstahsil olabilmeleri için onlara malûmat cihetile de yardım eylemelidir.

Bu sayılan noktaların birincisi umumî terbiye meselesi içinde düşünülecek cihettir.

Tahliller

Bugünkü hayatımızın akışları

Dikkat edersek görürüz ki bu günkü hayatımız üç muhtelif akış uyandırmıştır: demokrasi akışı, ekonomi akışı, poletika akışı.

Demokrasi akışının gayesi, içtimâî hayatımızın sıklet merkezini halka nakletmek; ekonomi akışının gayesi, ekonomi meselesini içtimâî hayatımıza hâkim olacak bir ruh seviyesine çıkarmak; poletika akışının gayesi de, Türk Devletini akıl ve iktidarın bir mümessili haline getirmektir. Bugünkü hayatımızın bütünlüğüle serpilmesi bu üç akışın birbiri içinde erimeleri, birbirlerini tamamlamalarile olacaktır. Her üç akışı aynı noktaya toplayan gaye: Devlet vasıtasile halkın lehine bir ekonomi inkilâbı hazırlamak ve bunu korumak. Keyfiyet böyle olunca halkın bundan böyle münevverlerden isteyeceği rehberliğin sosyaldemokrat bir tenvir ve irşat olmak iktiza etmektedir. Bugüne kadar hâkim olan tenvirciliğimiz ya dinî, ahlâkî veya bedîî mahiyette kalıyordu. Ziya Gök Alp merhumun cemiyetçilik sistemi İmparatorlukla bugünkü müstakil sosyaldemokrat hayatımız arasındaki intikal devresine tekabül eder. Cemiyetin esasını "din,"e dayayan bu sistem halkın lehine bir ekonomi istiklâlimizi kurmak isteyen bugünkü Türk Cumhuriyetine kâfi gelecek gibi değildir. Tefekkürümüzün sıklet merkezi ekonomi meseleleri olmak icap ediyor. Türk milliyetçiliği de eski romantik safhasını aşarak müspet ve müterakki bir safhaya geçmiştir. Türklük artık bir "ümit," bir "iman," bir "hayal," veya "mefkûre," değil

"Demokrasi akışının müdafaa ettiği ferdî hürriyet, karşısında akıl ve iktidarın mümessili olan devleti de metin görmek ihtiyacı vardır!"

bir "realité," bir "şeniyet", bir "hakikat", bir "vakıa,"dır. Henüz hayal olan bin bir şeyin ihtiyaçları ile vakıa haline gelmiş bir varlığın ihtiyaçları bir değildir. Hayatın inkişafına karşı ancak hayatı inkişaf ettirmeğe savaşılabılır. Bu yapılmadıkça tenkit ve nasihatlar ne kadar yüksek olursa olsun gölge hayaletlerden fazla bir tesir yapmazlar. Türk içtimâî bünyesi günden güne farklılaştığı için mudilleşmekte ve ihtiyaçları da o nispette tenevvü etmektedir.

Demokrasi akışının müdafaa ettiği ferdî hürriyet, karşısında akıl ve iktidarın, yahut maşerî vahdetin mümessili olan Devleti de metin görmek ihtiyacındadır.

Aksi halde hürriyetten kazanılacak semereler emin ve mahfuz olmayacaktır. Fazla olarak lâyikleşmiş bir Devlet dahi demokrasi, ekonomi ve poletika akışlarını can kulağıyla dinlemeye ve metanetini bu samimî dikkat ve alakadan almağa muhtaçtır. Saltanat kapısını ve onun kulluğunu kaldıran bir inkilâptan sonra demokrasiye mani olacak an'anevî hiç bir engel kalmamıştır. İş ve vazifelerin icap ettiği, ehliyet ve liyakatlerin vücade getirdiği mertebeler an'anevî aristokrasi mahiyetinde değildirler. Aristokrasi meratibi ne kadar irsî ve "statique,"

ise demokrasi meratibi okadar iktisabî ve dinamiktir.

Ekonomi meselesinin bugün ilk safa geçmek istemesi de sebepsiz değildir. Dünya bir "misafir evi," gibi kabul edildiği müddetçe maddeye tama etmek anlaşılır ve istenir bir şey olmazdı. Bir lokma bir hırka ile kanaat etmek zül sayılmazdı. Bugünün asrî milletleri ise yüzlerce senedenberi tabiatın bütün kuvvetlerini harekete getirmek ve bu sayede yaşama şartlarını elden geldiği kadar eyileştirmek an'anesini tutmuşlardır. Bundan başka realism zihniyetinin terakki etmesi hayatın maddî terekkilere birlikte olduğu kanaatini yerleştirmiştir. Hele millet birliklerinin teşekkülü ve bunlar arasındaki rekabet zarureti ekonomi sahasında kuvvetli olmak ihtiyacını artırmış ve hatta asilleştirmiştir. Tamamen muhtar bırakılmaktan mütevellit buhranlarına rağmen ekonominin itibarı eksilmemiştir. Buhranların tahfif ve izalesi için aranılan başlıca çareler bile yeni bir ekonomi nizamından başka bir şey değildir.

Elhasıl bütün bu akışların uzlaştıkları nokta birdir: selâmeti kendimizden beklemek, Cenneti kendimiz yapmak. İşte bu imandır ki asrî Devletlerde insana ve insanî bütün şeylere hürmet vazifesini telkin etmekte ve herşey insanla ve insan için yapılmaktadır.

Mustafa Şekip